

معاونت آموزشی دانشگاه
دانشکده پرستاری و مامایی

طرح درس جامع (روزانه)

عنوان درس: پرستاری بهداشت محیط

اساتید درس: دکتر محمدی

تعداد و نوع واحد: ۱ نظری عملی

رشته و مقطع: پرستاری - کارشناسی

پیش نیاز درس: اپیدمیولوژی

هدف کلی درس: : این درس به منظور آشنایی دانشجویان با مسائل بهداشت محیط در جامعه و عوامل موثر بر آن ارائه می‌شود تا با استفاده از دانش و آموخته های بهداشتی بتوانند در جهت تشخیص مشکلات بهداشتی جامعه راهکارهای ممکن را با تکیه بر اصول فرآیند پرستاری ارائه دهند
شرح درس: در این درس

الف: طرح دوره (Course plan):

جلسات آموزشی نظری:

شماره جلسه	عنوان جلسه	ارائه؛ استاد
(۱)	مفاهیم بهداشت محیط، بحران محیط زیست، بهداشت آب: منابع آلودگی آب، سختی آب، مراحل تصفیه آب، گندزدایی آب، بیماریهای منتقله از آب، بررسی کیفیت آب	
(۲)	بهداشت هوا: آلودگی هوا، منابع آلودگی، وارونگی، شاخص های آلودگی، روش های پیشگیری اهمیت آلودگی خاک	
(۳)	کنترل بهداشت مواد غذایی (گوشت، مرغ، تخم مرغ، شیر و...)، فساد مواد غذایی، بیماری- های ناشی از غذا، آلودگی اولیه و ثانویه مواد غذایی، پیشگیری از آلودگی های ثانویه	
(۴)	اهمیت دفع بهداشتی زباله، مراحل دفع زباله، روشهای دفع زباله، بهداشت محیط بیمارستانها، نقش پرستاران بهداشت در دفع بهداشتی زباله، انواع فاضلاب، روشهای تصفیه فاضلاب	
(۵)	آلودگی صوتی: اثرات فیزیولوژیکی و پاتولوژیکی سروصدا، افت شنوایی به دنبال تماس با سروصدا، حفاظت از شنوایی، وسایل حفاظت فردی شنوایی بهداشت پرتو ها: انواع، منابع مواجهه انسان با پرتوها، واحدهای اندازه گیری تابش پرتوها، اقدامات حفاظتی در برابر پرتوها	
(۶)	بهداشت اماکن عمومی، مسکن: استانداردهای مسکن بهداشتی، بهداشت مسکن در روستا، لزوم رعایت بهداشت اماکن عمومی، بهداشت استخرهای شنا،	

	پرستاری بهداشت حرفه‌ای: نقش پرستار بهداشت حرفه‌ای ، مدل اپیدمیولوژیک تاثیرات متقابل سلامتی - کار، ارگونومی ، مخاطرات بیولوژیکی، شیمیایی ، مکانیکی، فیزیکی و روانی اجتماعی محل	۷)
	مدیریت بلایا: بلایای طبیعی و اقدامات لازم در شرایط اضطراری (سیل ، زلزله) انواع بلایا، چگونگی تاثیر بلایا بر مردم ، مدیریت بلایا (آمدگی، واکنش و جبران ، موقعیت تریاژ ناقلین فیزیکی و کنترل آن (مبارزه با جوندگان ، بند پایان و حشرات)	۸)

نحوه ارائه درس (Teaching Method): سخنرانی پرسش - پاسخ بحث گروهی آزمایشگاهی نمایشی حل مسأله
 نحوه ارزشیابی: تکوینی (میان ترم) تراکمی (پایان ترم) کتبی: (تشریحی تستی شفاهی عملی

نحوه ارزشیابی:

سهم نمره (از ۲۰ نمره)	درصد نمره	معیارهای ارزشیابی
		حضور فعال و منظم در کلاس
		فعالیت ها و تکلیف آموزشی
		آزمون های کلاسی و میان ترم
		امتحان پایان ترم
۲۰	٪ ۱۰۰	جمع کل

منابع: (پیشنهادی وزارت بهداشت- درمان و آموزش پزشکی)

ایلدز آبادی، اسحاق (۱۳۸۷). درسنامه پرستاری بهداشت جامعه (۳ و ۲ و ۱). تهران: جامعه نگر

-آذربایجانی ، کریم و همکاران .جمعیت و تنظیم خانواده . انتشارات دانشگاه اصفهان، ۱۳۸۹

۳- بی ، سی باساوانتیا .. در سنانه پرستاری بهداشت جامعه - ترجمه : میر محمد حسینی - یوسف حمید زاده اربابی . انتشارات بشری، ۱۳۹۱

۴- باقیانی مقدم ، محمد حسین . اصول و کلیات خدمات بهداشتیتهران : شبیم دانش 1383

۵- اقیانی مقدم ، احرام پوش ، محمد حسین . اصول کارآموزی در عرصه بهداشت ، تهران : شبیم دانش 1383

6- (حلم سرشت ، پریش ، دل پیشه ، اسماعیل . مجموعه 5 جلدی درسنامه جامع علوم بهداشت ، انتشارات چهر 1385

7) حسین ، میرمحمد . اصول اپیدمیولوژی و مبارزه با بیماریها برای پرستاران . تهران . نشر بشری 1385 .

8) حسینی ، سیدوحیده ، پرستاری بهداشت 1 ، تهران 1389

9) (کشتکاران ، زهرا . نکات برتر پرستاری بهداشت جامعه ، بشری ، 1389

10- قربانی ، علیرضا . محفوظ پور ، سعاد ، سلامت جسمی و استراتژی های بهبود آن در بهداشت مدارس ، تحفه ، 1389

11- حاتمی ، حسین و همکاران . کتاب جامع بهداشت عمومی تهران : انتشارات ارجمند 1387)

12-Diem,Elizabeth. Community health nursing, philadelphia: wolters Kluwer CO, 2005

13- nies, marya. Mcwen, melanie. Community health nursing . third edition.w.b. saunders co . 2001

14 – Carter .jean& Slack marion .Pharmacy in public health . usa . inc .2010

15 – Skolwik . Richard . Essentials of global health . london : jones & bartlett publishers . 2008

16- Stanhope, M. Lancaster J. Community & public health nursing. St Louis: Mosbey: 2008

17-All Community Health Nursing & Environments Health book, last edition

18- Allender JA, Rector Warner .Community Health Nursing, seventh, .ed. New York: Wolters Kluwer, Co, 2010..

19- All ender Judith Ann; Spradly's Barbara Walton 2004; Community public Health Nursing. Sixth.ed New York: Lippincott Co...

20- clack Mary Jo, 2008;Community Health Nursing: Prentice Hall Health

21- Friedman M 2003,. Family nursing, research, theory &practice ,prentice hall, 5th Ed,

22- Nies, Mary A.M. Ewen, Melanie. 2001. Community Health Nursing. Third Edition. London: WB. Saunders Co.

23- **Sullivan,JR,Krigr.(2001).clinical Environmental Health,and Toxic Exposure.(3rd ed).**

24- Smith Claudi Maurer Frances 2000. Community Health Nursing second Ed London W.B Saunders Co.

ب: طرح درس (lesson plan):

شماره جلسه: ۱		رشته و مقطع تحصیلی: پرستاری - کارشناسی		نیمسال و سالتحصیلی: نیمسال اول		عنوان درسی: پرستاری بهداشت محیط		موضوع درس: مفاهیم بهداشت محیط، بحران محیط زیست، بهداشت آب		تدوین: محمدی	
هدف کلی: دانشجو باید مفاهیم بهداشت محیط، بحران محیط زیست، بهداشت آب آشنا شود.											
ردیف	هدف های رفتاری (دانشجو پس از پایان درس قادر خواهد بود):	حیطه یادگیری	سطح حیطه	مکان آموزش	نحوه ارائه درس	رسانه و وسیله	زمان (دقیقه)	شیوه ارزشیابی و فعالیت های تکمیلی			
۱	رابطه بین محیط و سلامت و بیماریهای انسان را توضیح دهد.	شناختی		کلاس یک	سخنرانی و بحث گروهی - پرسش و پاسخ	وایت بُرد کامپیوتر ویدئو پروژکتور و ...	۹۰ دقیقه	امتحان پایان ترم (تستی و تشریحی)			
۲	قواعد کلیدی مؤثر بر کار پرستاران در بهداشت محیط را معین کند.	شناختی									
۳	دو عامل اصلی دگرگونی در نظام اکوسیستم را توضیح دهد.	شناختی									
۴	قدامات ضروری جهت کاهش آلودگی در محیط زیست را نام ببرد.	شناختی									
۵	بحران محیط زیست را شرح دهد.	شناختی									
۶	منابع آلودگی آب را بیان نماید	شناختی									
۷	سختی آب را تعریف کرده و معایب آن را توضیح دهد	شناختی									
۸	انواع گندزدایی آب را بیان کند	شناختی									
۹	کیفیت فیزیکی و شیمیایی و زیستی آب را شرح دهد	شناختی									

پاڤتستان علم و برتسنگ
و خدمات بهشتی بر مانی او بیما

						شناختی	اختلالات ناشی از ناخالصی و آلودگی آب را بیان نماید	(۱۰)
--	--	--	--	--	--	--------	--	------

انستیتو ملی علوم بهداشتی
و خدمات بهداشتی درمانی ایران

شماره جلسه: ۲		رشته و مقطع تحصیلی: پرستاری - کارشناسی		عنوان درسی: پرستاری بهداشت محیط				
شماره جلسه: ۲		نیمسال و سالت تحصیلی: نیمسال اول		موضوع درس: بهداشت هوا و خاک : الودگی هوا، منابع الودگی، وارونگی، شاخص های الودگی، روش های پیشگیری				
تدوین: محمدی								
هدف کلی: دانشجو باید با بهداشت هوا: الودگی هوا، منابع الودگی، وارونگی، شاخص های الودگی، روش های پیشگیری آشنا شود.								
ردیف	هدفهای رفتاری (دانشجو پس از پایان درس قادر خواهد بود):	حیطه یادگیری	سطح حیطه	مکان آموزش	نحوه ارائه درس	رسانه و وسیله	زمان (دقیقه)	شیوه ارزشیابی و فعالیتهای تکمیلی
۱	اهمیت آلودگی هوا را شرح دهد..	شناختی		کلاس یک	سخنرانی و بحث گروهی- پرسش و پاسخ	وایت بُرد کامپیوتر ویدئو پروژکتور و ...	۹۰ دقیقه	امتحان پایان ترم (تستی و تشریحی)
۲	طبقه بندی آلودگی هوا را توضیح دهد	شناختی						
۳	منابع آلودگی هوا را بیان نماید.	شناختی						
۴	شاخص های تعیین آلودگی را نام ببرد و شرح دهد. اثرات هوای آلوده را شرح دهد	شناختی						
۵	مهمترین اقدامات در پیشگیری از آلودگی هوا را ذکر نماید.	شناختی						
۶	نقش پرستار بهداشت در کنترل آلودگی هوا را بیان کند.	شناختی						
۷	اهمیت آلودگی خاک را بیان نماید.	شناختی						

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

						شناختی	عوامل مهم در پایداری سموم شیمیایی در خاک را شرح دهد	(۸)
								(۹)
								(۱۰)

شماره جلسه: ۳		رشته و مقطع تحصیلی: پرستاری - کارشناسی		نیمسال و سالتحصیلی: نیمسال اول		عنوان درسی: پرستاری بهداشت محیط موضوع درس: کنترل بهداشت مواد غذایی تدوین: محمدی		
هدف کلی: دانشجو باید با کنترل بهداشت مواد غذایی روش های نگهداری مواد غذایی آشنا شود.								
ردیف	هدف های رفتاری (دانشجو پس از پایان درس قادر خواهد بود):	حیطه یادگیری	سطح حیطه	مکان آموزش	نحوه ارائه درس	رسانه و وسیله	زمان (دقیقه)	شیوه ارزشیابی و فعالیت های تکمیلی
(۱)	مفاهیم غذا و علم تغذیه را شرح دهید.	شناختی		کلاس یک	سخنرانی و بحث گروهی - پرسش و پاسخ	وایت بُرد کامپیوتر ویدئو پروژکتور و ...	۹۰ دقیقه	امتحان پایان ترم (تستی و تشریحی)
(۲)	تأثیر تغذیه بر سلامتی انسان را شرح دهد.	شناختی						
(۳)	فساد مواد غذایی را تعریف نماید	شناختی						
(۴)	انواع بیماری های ناشی از غذا را نام ببرد	شناختی						

پایگاه اطلاع رسانی
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

						شناختی	مسمومیت غذایی را تعریف کند.	(۵)
						شناختی	آلودگی اولیه و ثانویه مواد غذایی را با ذکر مثال تعریف نماید.	(۶)
						شناختی	اصول کلی در پیشگیری از آلودگی های ثانویه را نام ببرد.	(۷)
						شناختی	کنترل بهداشت مواد غذایی (گوشت، مرغ، تخم مرغ، شیر و...) را شرح دهد	(۸)
						شناختی	روش های نگهداری مواد غذایی را شرح دهد.	(۹)
						شناختی	عوامل مؤثر بر تغذیه انسان را شرح دهد.	(۱۰)

شماره جلسه: ۴	رشته و مقطع تحصیلی: پرستاری - کارشناسی	عنوان درسی: پرستاری بهداشت محیط
	نیمسال و سال تحصیلی: نیمسال اول	موضوع درس: اهمیت دفع بهداشتی زباله، مراحل دفع زباله، روشهای دفع زباله، بهداشت محیط بیمارستانها
		تدوین: محمدی
		هدف کلی: دانشجو باید با اهمیت دفع بهداشتی زباله، مراحل دفع زباله، روشهای دفع زباله، بهداشت محیط بیمارستانها آشنا شود.

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی ایران

ردیف	هدف های رفتاری (دانشجو پس از پایان درس قادر خواهد بود):	حیطه یادگیری	سطح حیطه	مکان آموزش	نحوه ارائه درس	رسانه و وسیله	زمان (دقیقه)	شیوه ارزشیابی و فعالیت های تکمیلی
۱	اهمیت دفع بهداشتی زباله را توضیح دهد.	عاطفی		کلاس یک	سخنرانی و بحث گروهی- پرسش و پاسخ	وایت بُرد کامپیوتر ویدئو پروژکتور و ...	۹۰ دقیقه	امتحان پایان ترم (تستی و تشریحی)
۲	مراحل دفع زباله را ذکر نماید.	شناختی						
۳	انواع روشهای دفع زباله را شرح دهد	شناختی						
۴	نقش پرستاران بهداشت در دفع بهداشتی زباله را بیان کند.	شناختی						
۵	خطرات ناشی از دفع زباله به طریق غیربهداشتی را شرح دهد.	عاطفی						
۶	-طبقه بندی مواد زاید جامد را شرح دهد.	شناختی						
۷	روش دفع زباله های بیمارستانی را شرح دهد	شناختی						
۸	نحوه تبدیل زباله را به کود را شرح دهد	شناختی						
۹	اهمیت بازیافت در کشورهای فقیر را شرح دهد	عاطفی						
۱۰	راه کارهای اساسی ویژه بهینه سازی مدیریت مواد جامد شهری را شرح دهد.	شناختی						

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

شماره جلسه: ۵	رشته و مقطع تحصیلی: پرستاری - کارشناسی	عنوان درسی: پرستاری بهداشت محیط
	نیمسال و سال تحصیلی: نیمسال اول	موضوع درس: آلودگی صوتی و بهداشت پرتوها
تدوین: محمدی		

هدف کلی: دانشجو باید با آلودگی صوتی و بهداشت پرتوها آشنا شود.

ردیف	هدفهای رفتاری (دانشجو پس از پایان درس قادر خواهد بود):	حیطه یادگیری	سطح حیطه	مکان آموزش	نحوه ارائه درس	رسانه و وسیله	زمان (دقیقه)	شیوه ارزشیابی و فعالیتهای تکمیلی
۱	آلودگی صوتی را تعریف نماید.	شناختی		کلاس یک	سخنرانی و بحث گروهی - پرسش و پاسخ	وایت بُرد کامپیوتر ویدئو پروژکتور و ...	۹۰ دقیقه	امتحان پایان ترم (تستی و تشریحی)
۲	اثرات فیزیولوژیکی و پاتولوژیکی سروصدا را شرح دهد	شناختی						
۳	اثرات شنیداری و غیرشنیداری سروصدا را بیان نماید	شناختی						
۴	انواع افت شنوایی به دنبال تماس با سروصدا را نام ببرد.	شناختی						
۵	مراحل مختلف ناشنوایی حرفه‌ای را برشمارد	شناختی						
۶	برنامه‌های حفاظت از شنوایی را شرح دهد.	شناختی						
۷	انواع وسایل حفاظت فردی شنوایی را نام ببرد.	شناختی						
۸	پرتوهای خطرزا را با ذکر مثال توضیح دهد.	شناختی						
۹	منابع مواجهه انسان با پرتوها را نام ببرد.	شناختی						

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

						شناختی	-اقدامات حفاظتی در برابر پرتوها را برشمارد.	(۱۰)
--	--	--	--	--	--	--------	---	------

شماره جلسه: ۶	رشته و مقطع تحصیلی: پرستاری - کارشناسی	عنوان درسی: پرستاری بهداشت محیط
	نیمسال و سالتحصیلی: نیمسال اول	موضوع درس: بهداشت اماکن عمومی، مسکن: استانداردهای مسکن بهداشتی، بهداشت مسکن در روستا

تدوین: محمدی

هدف کلی: دانشجو باید با بهداشت اماکن عمومی، مسکن: استانداردهای مسکن بهداشتی، بهداشت مسکن در روستا آشنا شود.

ردیف	اهداف رفتاری (دانشجو پس از پایان درس قادر خواهد بود):	حیطه یادگیری	سطح حیطه	مکان آموزش	نحوه ارائه درس	رسانه و وسیله	زمان (دقیقه)	شیوه ارزشیابی و فعالیتهای تکمیلی
۱	استانداردهای مسکن بهداشتی را لیست نماید.	شناختی		کلاس یک	سخنرانی و بحث گروهی- پرسش و پاسخ	وایت بُرد کامپیوتر ویدئو پروژکتور و ...	۹۰ دقیقه	امتحان پایان ترم (تستی و تشریحی)
۲	بهداشت مسکن در روستا را توضیح دهد.	شناختی						

پانزدهمین همایش ملی آموزش و خدمات بهداشتی بر مبنای نوین

					شناختی	لزوم رعایت بهداشت اماکن عمومی را شرح دهد.	۳
					شناختی	بهداشت محیط مراکز بهداشتی درمانی و کنترل عفونت را توضیح دهد	۴
					شناختی	معیارهای ممکن بهداشت را توضیح دهید	۵
					شناختی	مسکن و وضعیت سلامت افراد را شرح دهید	۶
					شناختی	محیط زیست و بهداشت روستا را توضیح دهید	۷
					شناختی	بهداشت محیط بیمارستان را تعریف کنند.	۸
					شناختی	اصول پیشگیری از عفونت های بیمارستانی را ذکر نمایند.	۹
					شناختی	موارد و مراحل بازرسی در کنترل بهداشت محیط بیمارستان را توضیح دهند.	۱۰

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

شماره جلسه: ۷	رشته و مقطع تحصیلی: پرستاری - کارشناسی	عنوان درسی: پرستاری بهداشت محیط
	نیمسال و سالت تحصیلی: نیمسال اول	موضوع درس: پرستاری بهداشت حرفه‌ای: نقش پرستار بهداشت حرفه‌ای
		تدوین: محمدی
هدف کلی: دانشجو باید با پرستاری بهداشت حرفه‌ای: نقش پرستار بهداشت حرفه‌ای آشنا شود.		

ردیف	هدف های رفتاری (دانشجو پس از پایان درس قادر خواهد بود):	حیطه یادگیری	سطح حیطه	مکان آموزش	نحوه ارائه درس	رسانه و وسیله	زمان (دقیقه)	شیوه ارزشیابی و فعالیتهای تکمیلی
۱	اهداف بهداشت حرفه‌ای را شرح دهد.	شناختی		کلاس یک	سخنرانی و بحث گروهی - پرسش و پاسخ	وایت بُرد کامپیوتر ویدئو پروژکتور و ...	۹۰ دقیقه	امتحان پایان ترم (تستی و تشریحی)
۲	اهمیت بهداشت حرفه‌ای را بیان کند	عاطفی						
۳	با استفاده از مدل اپیدمیولوژیک تأثیرات متقابل سلامتی - کار را توضیح دهد.	شناختی						
۴	واژه ارگونومی را تعریف کند.	شناختی						
۵	چند مورد از عوامل مربوط به میزان که باعث افزایش خطر واکنش نامطلوب به مواد مضر موجود در محل کار می‌شود را ذکر کند	شناختی						
۶	مخاطرات بیولوژیکی، شیمیایی، مکانیکی، فیزیکی و روانی اجتماعی محل کار را توضیح دهد.	شناختی						
۷	اختلالات و بیماری های محیط کار را شرح دهد.	شناختی						
۸	عوامل زیان آور فیزیکی در محیط کار را نام ببرد.	شناختی						

پاكتستان علم و پزشكستان
وخدمات بهداشتى بررسانى ايران

						شناختی	عوامل زیان آور شیمیایی در محیط کار را نام برد.و.....	(۹)
						شناختی	نقش پرستار بهداشت حرفه‌ای را توصیف کند	(۱۰)

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی اریتر

عنوان درسی: پرستاری بهداشت محیط

رشته و مقطع تحصیلی: پرستاری - کارشناسی

موضوع درس: مدیریت بلایا و ناقلین فیزیکی و کنترل آن

نیمسال و سالت تحصیلی: نیمسال اول

شماره جلسه: ۸

تدوین: محمدی

هدف کلی: دانشجو باید با مدیریت بلایا و ناقلین فیزیکی و کنترل آن آشنا شود.

ردیف	هدفهای رفتاری (دانشجو پس از پایان درس قادر خواهد بود):	حیطه یادگیری	سطح حیطه	مکان آموزش	نحوه ارائه درس	رسانه و وسیله	زمان (دقیقه)	شیوه ارزشیابی و فعالیت‌های تکمیلی
۱	اهمیت کنترل سموم در محیط زیست را بیان نماید	عاطفی		کلاس یک	سخنرانی و بحث گروهی - پرسش و پاسخ	وایت بُرد کامپیوتر ویدئو پروژکتور و ...	۹۰ دقیقه	امتحان پایان ترم (تستی و تشریحی)
۲	حداقل یکی از طبقه‌بندی‌های مربوط به سموم را شرح دهد.	شناختی						
۳	استانداردهای مربوط به مواد سمی را بیان کند.	شناختی						
۴	اقدامات پرستاران بهداشت را در خصوص مواد شیمیایی ذکر نماید.	شناختی						
۵	علل مختلف آسیب‌های فیزیکی را شرح دهد.	شناختی						
۶	اقدامات درخصوص پیشگیری از آسیب‌های مختلف فیزیکی را توضیح دهد.	شناختی						
۷	روشهای انتقال بیماری از طریق حشرات را شرح دهد.	شناختی						
۸	روشهای مبارزه با حشرات را برشمارد.	شناختی						

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

						شناختی	روشهای مبارزه با جوندگان را شرح دهد.	(۹)
						شناختی	در مورد انواع بلايا (طبیعی، ساخته دست بشر) بحث کند.	(۱۰)
						شناختی	چگونگی تأثیر بلايا بر مردم و جوامعشان را ارزیابی کند.	(۱۱)
						شناختی	مفهوم در مورد مدیریت بلايا (آمادگی، واکنش و جبران) توضیح دهد	(۱۲)
						شناختی	نقش پرستاران در مراحل آمادگی، واکنش و جبران مدیریت بلايا را بررسی کند.	(۱۳)
						شناختی	اولویتها را در یک موقعیت تریاژ بیان کند.	(۱۴)
						شناختی	نقش صلیب سرخ در مدیریت بلايا را تحلیل کند	(۱۵)